

ACC. N:R. M 6421.1-18.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fakian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bäckahåsen. Näckan.

H. 6. 21

Näckan i skepnad av en häst s 1.

Näckan i ovanlig skepnad " 10.

Alvaleken, näckens melodi " 11. 18

ACC. N:R. 176421:1.
Landskap: Småland Upptecknat av: Takian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Näcken i skapnad av en häst.

Det väsen som omtalas under benämningen bäckahästen är känt i Väckelsång och angränsande socknar.

De gamla har hört många historier om den, men någon som själv sett det där väsendet har ej träffats på.

Den där vattenhästen brukar här omtalas som "vita hästen" eller "näcken", dessa ansågos nämligen vara ett och samma väsen. Näcken troddes kunna antaga olika skapnad, och han visade sig rätt ofta som en vit häst. Den vita hästen höll till i vatten.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6421.2.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Stonga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

och i många sjöar och åar sågs
att sådant väsen hade funnits i
äldre tider. Det var vanligen rej
från att råka ut för den här hästen.
För småbarn och havande kvinnor
eller sådana kvinnor, som nyligen
fått barn och ej blivit kyrktagna,
var risken allra störst. De kunde
lätta än andra råka i näckens våld.
Näcken försökte draga folk till sig
och få ner dem i vattnet. Det skulle
vara mycket farligt, om en männi-
skas blod kom i vattnet. Ly kunde
då råka i det där väsendets våld.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M 6421:3
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

Liknari var det ej bra, om min eller annan avföring kom i vattnet. Som skyddsmedel var det bra med stål. Två kvinnor, som en gång skulle gå ut på en holme i en sjö, där en näck sades hålla till, togo an sådeskära med sig. Hade någon blivit villad, så var det bra att skjuta ett löst skott över henne, då släppte näcken laget.

Näcken har velat locka barn i vattnet för att "sua blodet i dom". Från byn Björkeryd hade några barn en gång gått ut i skogen för att leka.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6421:4.Landskap: SmålandUpptecknat av: Fabian KarlssonHärad: KongaAdress: Boaryd, VäckelsångSocken: Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940Född år 1894 i BoarydLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV4

och då kom där en vit häst till
dem. Han var så nargängen, att
barnen kunde kela med honom.
De klev upp på ryggen på honom
för att försöka rida, och hästen böjde
sig ner, så att alla barnen skulle
komma på. Men här var en liten
parvel, som ändå inte nådde upp.
"Ja nåckå inte, ja nåckå inte", sade
den lille. Men då ryste sig hästen
så häftigt att alla barnen ram-
lade av honom. Det var nåcken,
och nåcken kände rej att hans
namn nämndes. Den lille kunde ju

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M 6421:5
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Häckelsång
Socken: Häckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

ej tala riktigt rent, men näcken
trodde att hans namn ropades.

Den vita hästen sprang rakt mot
sjön Åsmen och ner i vattnet
där den försvann. Men barnen blev
räddade. Hade näcken bara fått
dem alla på ryggen, så hade de
nog fått rida med ner i vattnet.

Vid en annan sjö voro några
barn en gång nära att bliva lagna
av näcken, vilken även här visade
sig som en vit häst. Barnen lekte
nere vid sjön då den vita hästen kom
emot dem. Barnen sprungo då mot

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6421:6.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6.

Hemmet, och den vita hästen följde efter, men hästen vände snart om och sprang ner i sjön och försvann. Barnen trodde att det var en vanlig häst, men någon vit häst fanns ej i trakten, så de gamla visste bestämt att det var näcken barnen råkat ut för.

Långt fram i senare tid har man brukat skrämma ^{barn} med näcken, för att de ej skulle gå och ramla i vatten. "Gack inte nära vattnet, för där kan näcken komma o ta dej", denna varning har småbarn ofta fått höra.

Pågäva att man harvat med näcken

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6421: 7.Landskap: SmålandUpptecknat av: Fabian KarlssonHärad: KongaAdress: Boaryd, VäckelsångSocken: Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940Född år 1894 i BoarydLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7.

berättas från flera platser.
I Hönseryd blev en piga en gång
sänd till hagen för att tuga hästen
och sedan harva med honom. Pigan
fann en vit häst i hagen och tog
den hästen och spände den för harven.
Hon harvade hela eftermiddagen med
den vita hästen. När hon på kvällen
släppte hästen i hagen igen, så störtade
han till sjön Nisten och försvann
i vattenet. Det var näcken hon kört
harven med hela "maulabetet".

Precis samma gamla sägen berättas
från Fiskebuds by. Där var det också

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6421:8.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8.

en piga som harvade med näcken.
När hon slutat harva och släppte
den vita hästen, så sprang denne
ner i Fiskestadssjön.

Från många andra ställen har man
liknande att berätta.

För vissa kvinnor var näcken far-
lig, och det var riskfullt för dessa
att gå för nära vatten.

Från Jäst berättas, att en kvinna där
en gång höll på att bli tagen av
näcken. Hon hade nyligen fått barn
men var rej kyrktagen, varför näcken
lättare kunde få makt över henne.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M 6421:9.
Landskap: Småland Upptecknat av: Falkian, Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9.

Hon skulle gå för att mjölka i närheten av Aggaån, men hon hade glömt att ta skyddsmedel med sig. Hon kände, hur hon drog mot ån och greps av en häftig ångest. Hon strökade emot, men mot sin vilja kom hon allt närmare vattnet. Till hennes lycka kom där en jägare, som hon ropade an. Han förstod genast hur det var fallet, vad hon hade rikat ut för, och han sköt ett skott över henne. Väckens makt över henne blev då bruten, annars hade hon hamnat hos honom i vattnet.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6421:10.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10.

Näcken i ovanlig skepnad.

För att lättare kunna tala folk
har velat komma åt har näcken
kunat antaga de mest ovanliga och
oförmodade skepnader.

Vid Lyebro i Höfkestorp stod en gång
en person och metade i Bräkneån.

Då kom där ett grant och frystande
äpple flytande mot metaren.

Han tog äpplet och slängde det till-
baka ut i vattnet, för han anade
visst att det ej var ett vanligt äpple.
Men äpplet kom åter till metaren, men
han kastade det tillbaka igen, och

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M6421:11.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Carlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11.

Detta upprepades flera gånger. På till
sist kastade han äpplet långt upp
på land. Men detta borde han ej ha
gjort, ty han blev genast håfvt
sjuk, och det såges, att han aldrig
blev bra från den sjukdomen, "den
sjukan lo an au daa". Det var näcken
han hade att göra med. Den gången
kom näcken i skepnad av det
granna äpplet på vattnet.

Alvaken, näckens melodi.

Näcken har även kunnat ljusa och
locka med sitt underbara spel.
Flera av äldre tiders förmän ha

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6421:12.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

spelman troddes hava lärt av näcken.
När man ville lära näckens spelmanns
konst, så skulle man offra till honom.
Man offrade vanligen en helsoart kaff.
Då kom näcken upp ur vattnet och
stämde fiolen åt spelmannen.
Man kunde även en torsdagsnatt läg-
ga sin fiol på en sten i sjön eller
ån eller hänga den under ett broval,
där man visste näcken höll till.
När man kom för att hämta fiolen, då
fanns där två precis likadana fioler,
och nu gällde det att taga den rätta.
Spelman, som lärt av näcken, kunde

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M6421:13.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad:

Konga

Adress:

Boaryd, Håckelsång

Socken:

Håckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år

1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13.

spela en underbar förförisk melodi,
när de voro riktigt i spelmanstagen.
Den melodien kallades Alvaltsken.
Den hade elos omslagningar eller repris-
er, men den elote eller sista borde
ej spelas. Om spelmannen glömde
sig och spelade även den sista repris-
en, så hade den en förtrollande verkan.
Spelmannen kunde ej sluta att spela
och de dansande kunde ej upphöra
med dansen. Vildare och vildare
blev dansen, allt dansade, såsom bord
och stolar en. m. Till och med katten
dansade en gång, och han dansade upp

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6421:14.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Ronga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14.

och ut genom skorstenspipan.
Då blev allting förhårat av den där
musiken. Hade det gått så långt, då
var den enda räddningen att det kom
någon, som ej hört på den musiken
från början, och denne då skur av
strängarna på spelmannens fiol.

Väckelsånga socken har haft åt-
minstone en spelman, som säges
hava kunnat spela den underliga
Ålvalcken. Det var Tune på Berga-
lund i Höftes torp. Han kom som luf-
fare till Väckelsång i mitten av
1800-talet och stannade kvar och gifte sig.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M6421:15.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad:

Konga

Adress:

Boaryd & Väckelsång

Socken:

Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15.

Han var mästerspelman och kunde många svåra melodier.

Även andra spelmän troddes kunna blv. leken eller delar av den. De gamla spelmännen ville gärna hava rykte om sig att kunna spela den svåra melodien. En spelman, som lärt av näcken, troddes kunna lite mer än andra. Hemmanägaren Johan Petersson i Boarydsudd spelade en gång i Löfkesorp och fick då för sig att spela en underlig melodi, som man ej hört förut. Men när han spelat en stund, kastade han fiolen och sade: "Nu spela

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6421:16.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16

ja inte med i kväll". Man trodde det
var Alvaleken han spelat.

Helga Torsdag brukade ungdomen i
socknarna omkring Tingväs gå till
Tingväs kyrka, och man följdes då
åt i stora flockar. När ungdom från
Ulshult en Helga Torsdag voro på
hemväg från Tingväs, så gingo de in
på ett ställe vid vägen, det kallas Pyrnan,
där de dansade en stund. Men så
började spelmannen spela en okänd
melodi, som satte riktigt liv i
ungdomen. Dansen blev allt vildare
och man dansade ut ur stugan och

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 14642118
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17.

ut efter vågen, men sej mot himmel
utan tillbaka mot Tingås. Man dans
ade av vågen och ner mot en liten
sjö. Men då kom där en person,
som förstod hur det var fäst, och
han drog upp sin kniv och skar
av strängarna på spelmannens
fiol. Den vilda dansen stannade nu.
Det var skolskatten man hade dansat
och hade inte den nykomne bystaf
fiolen, så hade säkert dansen
gått ner i sjön till näcken.

Den annu levande äldstbörige
märkespelmannen August Strömberg

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 116421:18.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

i Jät har berättat, att en annan
spelman, han kallade honom visst
Hasse Pistol, beskylldes Strömberg att
hava lårt av näcken vid Aggabro.
Strömberg spelade båtspel, så kanske
det var avundsjuka, men den här
spelmannen lorder ej gå in i
Strömbergs stuga, ty den som lårt
konster av näcken skulle vara
en farlig person.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18.